

ಶ್ರದ್ಧಾಂಜಲಿ

ಶ್ರೀಮತ್ ಸ್ವಾಮಿ ಗೀತಾನಂದಜಿ ಮಹಾರಾಜ್

ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಹಾಸಂಘದ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀಮತ್ ಸ್ವಾಮಿ ಗೀತಾನಂದಜಿ ಮಹಾರಾಜ್ ಅವರು ಮಾರ್ಚ್ ೧೪, ೨೦೧೪ ರಂದು ಮಹಾಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದರೆಂದು ತಿಳಿಸಲು ವಿಷಾದ ಪಡುತ್ತೇವೆ. ಅವರಿಗೆ ೯೦ ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಾಗಿತ್ತು. ಮಾರ್ಚ್ ೧೫ ರಂದು ಬೇಲೂರು ಮಠದ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಅವರ ಪಾರ್ಥಿವ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಅಂತಿಮ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ಸ್ವಾಮಿ ಗೀತಾನಂದಜಿಯವರು ಡಾಕಾ ಜಿಲ್ಲೆಯ (ಈಗ ಬಾಂಗ್ಲಾದೇಶದಲ್ಲಿದೆ) ಅರಿಯಾಲ್ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ೧೯೨೪ನೇ ಇಸವಿಯ ಏಪ್ರಿಲ್ ೧೭ರಂದು ಜನಿಸಿದರು. ಅವರು ಸ್ವಾಮಿ ವಿರಜಾನಂದಜಿ ಮಹಾರಾಜರಿಂದ ಮಂತ್ರದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆದರು. ೧೯೪೬ರಲ್ಲಿ ಅವರು ಚೆನ್ನೈ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಠವನ್ನು ಸೇರುವ ಮೂಲಕ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಹಾಸಂಘವನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಚೆನ್ನೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅವರು ಬೇಲೂರು ಮಠ, ಕಾನ್ಪುರಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕರಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದರು. ರಾಂಚಿ ಸ್ಯಾನಿಟೋರಿಯಂ ಹಾಗೂ ವಾರಣಾಸಿ ಸೇವಾಶ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿಯೂ, ಅನಂತರ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿಯೂ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಜೀವಿತದ ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಕಾಂಕುರಗಾಚಿಯ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರು. ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಹಾಸಂಘದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದ ಸ್ವಾಮಿ ವಿರಜಾನಂದಜಿ ಮಹಾರಾಜ್ ಅವರಿಗೆ ಸೇವಕರಾಗಿಯೂ, ಸ್ವಾಮಿ ಶಂಕರಾನಂದಜಿ ಮಹಾರಾಜ್ ಅವರಿಗೆ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳಾಗಿಯೂ ಅವರು ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು. ಇದಲ್ಲದೆ, ಅವರು ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ ಶತಮಾನೋತ್ಸವ ಕಛೇರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು.

೧೯೭೩ರಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯರು ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಠ ಮತ್ತು ಮಿಷನ್ನಿನ ಟ್ರಸ್ಟಿಗಳಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡರು. ೧೯೭೪ರ ಜುಲೈ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಮಠ - ಮಿಷನ್ನಿನ ಸಹ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳಾಗಿ ಮತ್ತು ೧೯೭೫ರಲ್ಲಿ ಅದರ ಕೋಶಾಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡರು. ೨೦೦೩ರ ಏಪ್ರಿಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಅವರು ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಹಾಸಂಘದ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಆರಿಸಲ್ಪಟ್ಟರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಜೀವನದ ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಈ ಪದವಿಯನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡರು.

ಪೂಜ್ಯ ಸ್ವಾಮಿ ಗೀತಾನಂದಜಿ ಮಹಾರಾಜ್ ಅವರು ದೇಶದ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಸಂಚರಿಸಿ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಮಂತ್ರದೀಕ್ಷೆ ನೀಡುವ ಮೂಲಕ ಅವರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಬೆಳಕಾದರು. ಬಂಗಾಳಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಎರಡು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ: 'ಶ್ರೀರಾಮೇರ್ ಅನುಧ್ಯಾನ' (ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು ಕುರಿತ ಚಿಂತನೆ), 'ಭಾಗವತ್ ಕಥಾ' (ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದ ಸಂಗ್ರಹ). ಪೂಜ್ಯ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರು ಅತ್ಯಂತ ಸರಳ ಹಾಗೂ ಸ್ನೇಹಶೀಲ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು

ಹೊಂದಿದ್ದರು. ದೀರ್ಘಕಾಲ ಜಪ, ಧ್ಯಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಅವರು ತಮ್ಮ ಕೊನೆಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಂತರ್ಮುಖಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಆಶ್ರಮದ ಸಾಧು, ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೂ, ಭಕ್ತರಿಗೂ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯಂದಿರಿಗೂ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯ ಸೆಲೆಯಾಗಿದ್ದರು.

ಅವರ ನಿಧನ ಅವರಿಗೆಲ್ಲ ತುಂಬಲಾರದ ನಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಅಗಲಿದ ಈ ಮಹಾಚೇತನಕ್ಕೆ 'ವಿವೇಕಪ್ರಭ'ವು ಭಾವಪೂರ್ಣ ಶ್ರದ್ಧಾಂಜಲಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆ.

ೞ

ಸಂಪಾದಕೀಯ

ಬುದ್ಧ ತೋರಿದ ಮಾರ್ಗ

ಬುದ್ಧನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ : ಬೌದ್ಧಧರ್ಮದ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಬುದ್ಧನನ್ನು ಭಗವಂತನ ಅವತಾರವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನನ್ನು ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನೆಂದೇ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧ ಒಬ್ಬ ಪುರುಷೋತ್ತಮ. ಇಂದ್ರಿಯ ಸಾಧಾರಣ ಮಾನವನೆಲೆಯಿಂದ ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಸಿದ್ಧ ಅಥವಾ ಬೋಧಿನೆಲೆಗೆ ಏರಿದ ಮಹಾಪುರುಷನೀತ. ಮನುಷ್ಯನಾದರೂ ತನ್ನ ಅಮಾನುಷ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಉದಾತ್ತವಾದ ಬೌದ್ಧಿಕ, ಮಾನಸಿಕ ಮತ್ತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡ 'ಯುಗದ ಜ್ಯೋತಿ' ಅವನು. ನಿಷ್ಕಲಂಕ ಪವಿತ್ರತೆಯ ಶಿಖರದ ಆರೋಹಣವನ್ನು ಮಾಡಿದ 'ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ' ನು ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಮಾನವೀಯ ಗುಣಗಳ ಪರಿಪೂರ್ಣಸ್ವರೂಪನಾದ 'ಬುದ್ಧ' ನೆಲೆಗೆ ಏರಿದ ವೃತ್ತಾಂತ ಅತ್ಯಂತ ರೋಚಕವಾದುದು. ಈ ತಥಾಗತನು 'ಕರುಣೆ' ಮತ್ತು 'ಪ್ರಜ್ಞೆ'ಗಳ ಮೂರ್ತರೂಪನು. ಇವೇ ಆತನ ಬೋಧನೆಗಳ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಸೂತ್ರಗಳು.

ಸ್ವಾವಲಂಬನೆಯ ಪ್ರಗತಿಪರ ಧರ್ಮ: ಬುದ್ಧನು ಯಾವತ್ತೂ ಮಾನವ ಜೀವನದ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನೇ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದನು. 'ನಿರ್ವಾಣ' ಅಥವಾ 'ಮೋಕ್ಷ' ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮಾನವನ ಕೈಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದೆ ಎಂದು ಅವನು ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಸಾಧನೆಯ ಮೂಲಕ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದನು. ಹಾಗೆಯೇ ಮಾನವರ ಅದೃಷ್ಟವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಶಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಈಶ್ವರನ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಅದನ್ನು ಬರೀ ಭ್ರಮೆಯೆಂದು, ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಇದಲ್ಲದೆ, ಬುದ್ಧನು ಸ್ವಾವಲಂಬನೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಿದನು. ಅವನು ಕೇಳುವ ಪ್ರಶ್ನೆ ಇದು: "ನಿಮಗೆ ನೀವೇ ಆಶ್ರಯವಾಗಿದ್ದೀರಿ. ನಿಮ್ಮ ಆಶ್ರಯದಾತರು ಇನ್ನಾರು ತಾನೇ ಇದ್ದಾರೆ?" ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ತಾನೇ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ದುಃಖನಿವಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು; ಅದಕ್ಕಾಗಿ ದೇವರೆಂಬ ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರಭಾವದ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಬುದ್ಧ ಬೋಧಿಸುತ್ತಾನೆ; ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ತನ್ನ ಕ್ರಿಯೆಗಳೆಂಬ ಉಳಿಪೆಟ್ಟುಗಳಿಂದ ಸ್ವಂತ ನಿರ್ವಾಣವನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಕರೆ ನೀಡುತ್ತಾನೆ.

ಮೇ 2014

ಬೌದ್ಧಧರ್ಮದ ವೈಚಾರಿಕತೆ: ಬುದ್ಧ ಬೋಧಿಸಿದ ತತ್ತ್ವ ಮತ್ತು ಸಾಧನಾಮಾರ್ಗವನ್ನು ಪಾಲಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ-ವಿನಯ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಬುದ್ಧನು ಯಾವ ರೀತಿಯ ರಹಸ್ಯ ವಿಚಾರ-ಆಚಾರವನ್ನೂ ಸಮ್ಮತಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಧರ್ಮವನ್ನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಮತ್ತು ಸಮಾನವಾಗಿ ಬೋಧಿಸಿದನು. ಸತ್ಯವನ್ನು ವಿವೇಕಯುತವಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕು, ಬುದ್ಧಿಯುಕ್ತವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ವಿಚಾರಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಅವನು ತನ್ನ ಅನುಯಾಯಿಗಳನ್ನು ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿದನು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ: "ಬುದ್ಧವಂತ ನೊಬ್ಬನು ಚಿನ್ನವನ್ನು ಕುಲುಮೆಯ ಬೆಂಕಿಗೆ ಹಾಕುವ ಮೂಲಕ, ಬಳಿಕ ಕತ್ತರಿಸುವ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದನ್ನು ಒರೆಗಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಉಜ್ಜುವ ಮೂಲಕ ಪರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದ ನಂತರವೇ ಅವನ್ನು ನೀವು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೇ ಹೊರತು, ಕೇವಲ ನನ್ನ ಮೇಲಿನ ಗೌರವಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲ."

ಆಲೋಚನೆಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ: ಬುದ್ಧನು ಮತ್ತೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಆಲೋಚನಾಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎಂದಿಗೂ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ವೈಯಕ್ತಿಕ ವೈಚಾರಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಧಕ್ಕೆ ತರುವ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಅಧಿಕಾರಶಾಹಿ ಅಥವಾ ಬಾಹ್ಯ ಒತ್ತಡವನ್ನು ಅವನು ಕಟುವಾಗಿ ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಬೌದ್ಧಿಕ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತವಿಕ ಅರಿವು ಅಥವಾ ಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಮಹತ್ವವನ್ನು ನೀಡಬೇಕೇ ಹೊರತು, ಯಾವುದೇ ತೆರನಾದ ನಂಬಿಕೆ ಅಥವಾ ಭಯಭಾವನೆಗಳೆಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಅವನ ಸ್ಪಷ್ಟ ನಿಲುವಾಗಿತ್ತು. 'ಧರ್ಮ'ದ ಸಾರಸತ್ಯವಾದ 'ಸತ್ಯ'ವು ಅಂತರ್ಧೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗುವಂಥದ್ದು. ಹೀಗೆ ಬುದ್ಧನು ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಮೂಢಾಚರಣೆಗಳು, ಕೌರ್ಯ, ಶೋಷಣೆ ಮತ್ತು ಬಲಾತ್ಕಾರಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತವಾದ ಮುಕ್ತಿಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇನ್ನಿತರ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಬಗೆಯ ಕೆಡುಕುಗಳನ್ನು ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಯಾವ ಕಳಂಕಗಳಿಗೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ.

ಬೌದ್ಧಧರ್ಮ ಎಂದರೆ ಏನು? : ಸಾಮಾನ್ಯ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನು ನಾವು 'ಧರ್ಮ' ವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತೇವೆಯೋ, ಆ ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು ಬೌದ್ಧಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಿನ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ, ಒಂದು 'ಧರ್ಮ' ಅಥವಾ 'ತಾತ್ವಿಕ ಶಾಖೆ'ಯೆಂದು ಕರೆಯುವ ಬದಲು, 'ಜೀವನಮಾರ್ಗ' ಎಂದು ಕರೆಯುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಸ್ತುತ. ಹಾಗೆಂದು ಇದು ಒಂದು ಬರಿಯ ನೈತಿಕ ಸಂಹಿತೆಯೂ ಅಲ್ಲ. ಸಂಪೂರ್ಣ ಮಾನಸಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಡೆಗೆ ಸಾಗುವ ನೈತಿಕ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಬೌದ್ಧಿಕ ತರಬೇತಿಯ ವಿಧಾನವೆಂದು ಬೌದ್ಧಧರ್ಮವನ್ನು ಕರೆಯಬಹುದು. ಸ್ವತಃ ಬುದ್ಧನೇ ತನ್ನ ಬೋಧನೆಗಳನ್ನು 'ಧಮ್ಮ - ವಿನಯ' ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾನೆ. 'ಧಮ್ಮ' ಎಂದರೆ 'ತತ್ತ್ವ', 'ವಿನಯ' ಎಂದರೆ 'ಸಾಧನೆ'. ಬೌದ್ಧಧರ್ಮದಲ್ಲಿ 'ನಂಬಿಕೆ' ಗೆ ಇರುವುದು ಅಲ್ಪಸ್ಥಾನ. ಏಕೆಂದರೆ, ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತ ಅಥವಾ ದೇವರು ಇದ್ದಾನೆ ಎಂಬ ನಿಶ್ಚಯ ಭಾವನೆಯನ್ನು ನಾವು ಇಲ್ಲಿ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ. ಬುದ್ಧನು ತನ್ನ ಬೋಧನೆಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವಂತೆ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆಯೇ ಹೊರತು, ಯಾವುದೇ ತೆರನಾದ ದೇವರನ್ನು ನಂಬುವಂತೆ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಬೌದ್ಧಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧನು ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮತ್ತು ಕರುಣೆಯ ಮಹಾನ್ ಗುರುವಾಗಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆಯೇ ಹೊರತು, ಒಬ್ಬ ದೇವರೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಬೌದ್ಧ ವಿಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧನ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ವಿಗ್ರಹವು ಸಾಧಕನೊಬ್ಬನ 'ಏಕಾಗ್ರತೆ' ಮತ್ತು 'ಧ್ಯಾನ' ಅಥವಾ 'ಉಪಾಸನೆ'ಯ ಧೈಯವಸ್ತುವಾಗುವುದು; ಅದಕ್ಕಿಂದೇ ಅದು ಅವರೆಲ್ಲರ ಆರಾಧನಾಮೂರ್ತಿಯಾಗುವುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಅದು ಆ ಸಾಧಕನು ತನ್ನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಮುಂದುವರಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯ ಆಕರವಾಗುವುದು. ಈ ವಿಗ್ರಹದ ಮೂಲಕ, ಅವನು ತಥಾಗತನ ದೈವೀಗುಣಗಳನ್ನು ತನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿಯೂ ಮೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದು.

ಬೌದ್ಧಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಾನ್ವೇಷಣೆ : ಭಾರತೀಯ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವೆಂದರೆ ಪರಮಸತ್ಯದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಅಥವಾ ದರ್ಶನ. ಬೌದ್ಧಧರ್ಮ ಕೂಡ ಸತ್ಯಾನ್ವೇಷಣೆಯನ್ನೇ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅಂಥ ಅನ್ವೇಷಣೆಯು ಕೇವಲ ಊಹೆ, ತರ್ಕ ಅಥವಾ ತಾತ್ವಿಕ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಆಧರಿಸಿರುವುದನ್ನು ಅದು ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತದೆ. ಜ್ಞಾನದ ಗಳಿಕೆ ಮತ್ತು ಸಂಚಯನ ಮಾತ್ರವೇ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮದ ಉದ್ದೇಶವಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ, ಬುದ್ಧನು ಯಾವತ್ತೂ ತನ್ನ ಬೋಧನೆಯ ಅನುಷ್ಠಾನ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದನು. ಆ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾರ್ಗವು ಜ್ಞಾನ ಅಥವಾ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಬದುಕಿಗೆ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಆಗಿದೆ; ಆ ಮೂಲಕ ಬದುಕನ್ನು ಆಳವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದೇ ಆಗಿದೆ. ಬದುಕಿನತ್ತ ಕೇವಲ ಸಾಮಾನ್ಯ ದೃಷ್ಟಿ ಹರಿಸುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಬದುಕನ್ನು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಆಮೂಲಾಗವಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದೇ ಇದರ ಉದ್ದೇಶ. ಈ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಹಂತಗಳಿವೆ : ೧. ಸಂಕಟಮಯ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ಣ ಅರಿವು (ದುಃಖ) ಮತ್ತು ೨. ಆ ದುಃಖದ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಸೂಕ್ತ ಮಾರ್ಗದ ಅನ್ವೇಷಣೆ. ಇದೇ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮದ ಸಾರಸತ್ಯ.

ಹೃದಯ ಮತ್ತು ಮೆದುಳು: ಬುದ್ಧನು ಪ್ರಜ್ಞೆ ಅಥವಾ ಅರಿವಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಮಹತ್ವವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾನೆಯೋ, ಅಷ್ಟೇ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಗೂ ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ, ಜ್ಞಾನವು ನೈತಿಕ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಹೃದಯ ಪರಿಶುದ್ಧತೆಯ ಜೊತೆಜೊತೆಗೇ ಸಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಬೌದ್ಧಧರ್ಮವು ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನಾನ್ವೇಷಣೆಯ ಅಥವಾ ಜ್ಞಾನಾಸಕ್ತಿಯ ಮಾರ್ಗವಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ, ಸಾಧಕನನ್ನು ಪರಮವೈರಾಗ್ಯ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಅಥವಾ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಒಯ್ಯುವ ಪಥದಲ್ಲಿ ಮುನ್ನಡೆಯಲು ಪ್ರಚೋದಿಸುವ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಧರ್ಮ ಮಾರ್ಗ.

ಕಾರ್ಯ-ಕಾರಣ ನಿಯಮ : ಅಸ್ರಾಜಿ ಎನ್ನುವ ಟೆಂಟನ್ ಭಿಕ್ಷುವು ಬುದ್ಧನ ಬೋಧನೆಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹರೂಪವಾಗಿ ಹೀಗೆ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ:

ಎಲ್ಲದಕ್ಕೂ ಕಾರಣವು ಯಾವುದೋ

ಬುದ್ಧನದನು ವಿವರಿಸಿರುವನು.

ಅದರ ನಿವಾರಣೆಯನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿಹನು;

ಇದುವೇ ತಥಾಗತನ ಉಪದೇಶವು.

ಯಾವುದು ಆ ಕಾರಣ? ಆ ಕಾರಣದ ನಿವಾರಣೆಯಾದರೂ ಹೇಗೆ ಅಥವಾ ಯಾವುದರಿಂದ ? ಇದೇ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮದ ತಿರುಳು. ಅದರ ಪ್ರಕಾರ 'ಕಾರಣ' ಎಂದರೆ ದುಃಖ ಅಥವಾ ಸಂಕಷ್ಟವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವ 'ಕಾರಣ'ಗಳು ಅಥವಾ 'ಪರಿಸ್ಥಿತಿ'ಗಳು. ಅವು ನಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನು ಅಸಹ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಈ ಕಾರಣಗಳ ಅಥವಾ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳ ನಿರ್ಮೂಲನವೇ ದುಃಖದ ನಿರ್ಮೂಲನಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ದುಃಖದ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿನಾಶವೇ ಎಲ್ಲ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಧನೆಗಳ ಗುರಿ. ಬುದ್ಧನು ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಅಷ್ಟೇನೂ ಗಮನ ನೀಡಲಿಲ್ಲ. ಜೀವನದ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ವಾಸ್ತವವಾದ ದುಃಖದ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು, ಅದರ ಎಲ್ಲ ವಿವರಗಳೊಂದಿಗೆ ತಿಳಿಹೇಳುವುದೇ ಬುದ್ಧನ ಜೀವಿತದ ಏಕಮಾತ್ರ ಗುರಿಯಾಗಿದ್ದಿತು. ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ, ದುಃಖವು ಕಾರಣಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ಬೌದ್ಧಧರ್ಮದ ಕಾರ್ಯ-ಕಾರಣ ಸಿದ್ಧಾಂತ (Doctrine of Conditionality) ಅಥವಾ ಅವಲಂಬನ ಸೃಷ್ಟಿವಾದ (Dependent Arising) - ಇವುಗಳು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತವೆ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ಇನ್ನೊಂದರ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿದೆ. ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಹುಟ್ಟುವಿಕೆ ಅಥವಾ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಅದೇ ತರಹ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ವಾದವನ್ನೇ ಅವಲಂಬನ ಸೃಷ್ಟಿವಾದ ಎನ್ನುವುದು. ಈ ಬಗೆಯ ಕಾರಣಗಳು, ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳು ಮತ್ತು ಅವಲಂಬನಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ಜೀವನದಿಂದ ನಿವಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ದುಃಖದ ಶಮನಕ್ಕೆ ರಾಜಮಾರ್ಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂಥ ನಾಲ್ಕು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ವಾಸ್ತವಾಂಶಗಳನ್ನು ಬುದ್ಧನು ಬೋಧಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇವನ್ನೇ 'ನಾಲ್ಕು ಆರ್ಯಸತ್ಯಗಳು' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಬೌದ್ಧಧರ್ಮದ ಕೇಂದ್ರ ತತ್ತ್ವವೇ ಇದು.

ನಾಲ್ಕು ಆರ್ಯಸತ್ಯಗಳು : ಬುದ್ಧನು ಗಯಾಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಬೋಧಿ ವೃಕ್ಷದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಗಾಢಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಾಗ ಕಂಡುಕೊಂಡ ಸತ್ಯಗಳಿವು. ಇವನ್ನು ಸಾರನಾಥದ ಬಳಿಯ ಮೃಗವನದಲ್ಲಿ ಐದು